28
පාඩම

බුදු ශාසනික ව්‍යාප්තිය

ජීවිතය, සංසාරය, ලෝකය, විමුක්තිය, මෝක්ෂය පිළිබඳ උද්‍යෝගයක් එකල පැවැතුණි. ඒ පිළිබඳ විවිධ දර්ශනවාද පිළිවෙත් ඉදිරිපත් වී තිබුණි. ඒවා කිසියම් අන්තයකට යොමු වූ දෘෂ්ටිවාදයන් විය. ශාස්වත - උච්ඡේද ආදි අන්තවාදවලට නොවැටී සසර දුක නැති කිරීම පිණිස දේශිත නැවුම් දහම් මග පිළිබඳ පළමු දේශනය ධම්මචක්ක පවත්තන සූත්‍රය නමින් හැඳින්වේ. ධම්මචක්ක සූත්‍රය යනු අනන්ත සසර පුරා කරන ලද පර්යේෂණයක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අවබෝධකරගත් ජීවිතයේ යථාර්ථය පැහැදිලි කරන දහමයි. එකී දම්සක් පැවැතුම් දෙසුම අවසන කොණ්ඩඤ්ඤ භික්ෂූන් වහන්සේ ධර්මය අවබෝධ කරගත්තේය. අනෙක් භික්ෂූන් වහන්සේලාට එය අවබෝධ කරවීමට දින ගණනාවක් ගත වී තිබේ. පළමුව තුන් නමක් පිණ්ඩපාතයේ යවා දෙනමකට දහම් මග පැහැදිලි කළ සේක. තුන්නම රැගෙන පැමිණි පිණ්ඩපාතයෙන් බුදුරදුන් ප්‍රමුඛ හය නම ම යැපුණි. පසු දින දහම් ඇසූ දෙනම පිණ්ඩපාතයේ යවා අනෙක් තුන්නමට දහම් මග පැහැදිලි කළ සේක. බොහෝ දෙවි දේවතාවන්ට ද ධර්මාභිසමය වූයේ ය. තවදුරටත් බුදු දහමේ විශේෂත්වය පැහැදිලි කොට වදාළ බුදුරජාණෝ අනත්ත ලක්ඛණ සූත්‍රය දේශනා කළ හ. ඒ දෙසුම කෙළවර පස්වග භික්ෂූහු රහත් බව ලැබූහ. බුදු සසුනේ පැවිද්ද ඉල්ලා සිටි උන්වහන්සේලා එහි භික්ඛු භාවයෙන් පැවිද්ද ලැබූහ. එය නිර්මල බුදු සසුනේ අරඹුමයි.

එකල ලෞකික ජීවිතය හා භෞතික සැපසම්පත් පිළිබඳ කළකිරී සිටි බොහෝ පිරිසක් විමුක්තිය පිණිස උනන්දු වූහ. බරණැස සිටුවරයාගේ එකම පුත්‍රයා යස නම් විය. ඔහු ද එවැන්නෙකි. හෙතෙම ද බුදුරදුන්ගේ මග පෙන්වීම අනුව ධර්මාවබෝධය ලැබීය. තම එකම පුතු සොයමින් පැමිණි පිය සිටුතුමා බුදුරදුන් වෙත පැමිණියේය. එහි දී එතුමාට දෙසූ ධර්මය ශ්‍රවණය කොට යස කුමරු රහත් බව ලැබූ අතර යස තෙරණුවෝ එහි භික්ඛු භාවයෙන් මහණ උපසම්පදාව ලැබීය. තම අතිජාත මිත්‍රයා සියලු සැප සම්පත් අතහැර කෙස් රැවුළු කපාදමා සිවුරු හැද පොරවා මහණ වූ බව අසා ඔහුගේ ගිහිකල යහළුවන් වූ විමල, සුබාහු, පුණ්ණජි, ගවම්පති යන සිවුදෙනා ද උන්වහන්සේ සොයා ආහ. ඔවුහු බුදුරදුන් වෙත යොමු කරන ලදුව බුද්ධානුශාසනය අනුව හික්මී නොබෝ කලකින් පැවිදිවීමේ අරමුණ ඉටු කර ගත්හ. උන්වහන්සේලාගේ පැවිදි වීම දැනගත් ගිහිකල යහළුවන් පනස් දෙනෙක් එලෙසම ශාසනයට ඇතුළත් වූහ. මෙලෙස ලෝකයේ රහතන් වහන්සේලා හැට එක් නමක් වූහ.

ධර්මදූත සේවාව

එම පළමු රහත් සැටනම ඇමතු බුදුරජාණන් වහන්සේ "**චරථ භික්ඛවෙ චාරිකං බහුජන හිතාය බහුජන සුඛාය**" මහණෙනි, ලොවට අනුකම්පා පිණිස දෙවි මිනිසුන්ගේ හිත පිණිස සුව පිණිස සැප පිණිස චාරිකාවේ හැසිරෙන්න. දෙදෙනෙකු එක මගින් නොයන්න. මුල මැද අග යහපත් වූ අර්ථ සහිත වූ භාත්පසින් සම්පූර්ණ වූ පිරිසිදු ශාසන බ්‍රහ්ම චර්යාව ලොවට ප්‍රකාශ කරන්න යනුවෙන් අනුශාසනා කළ හ.

පැවිද්ද උපසම්පදාව

පස්වග තවුසන්, යස කුලපුත්‍රයා සහ යහළුවෝ පනස් හතර දෙනා ඒහි භික්ඛු භාවයෙන් මහණ උපසම්පදාව ලබන ලද බව මහාවග්ග පාලියේ සඳහන් වේ. ඒහි භික්ඛු උපසම්පදාව ලබාදිය හැක්කේ බුදුරජාණන් වහන්සේට පමණි. මහවග්ග පාලියේ ම එය මෙසේ සඳහන් වේ. ''මහණෙනි, එන්න ධර්මය මැනවින් වදාරා තිබේ. මැනැවින් දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස බ්‍රහ්ම චර්යාවේ හැසිරෙන්න'' යනුවෙනි. එම ප්‍රකාශයත් සමගම ගිහි ලකුණු අතුරුදහන් වී පැවිදි උපසම්පදාවට පැමිණ කසාවත් හැඳ පොරවා අෂ්ට පරිෂ්කාරයෙන් යුක්තව හැටවස් පිරූ මහ තෙර නමක් මෙන් ඉරියව් සම්පන්නව බුදුන් වඳිමින් සිටී යනුවෙන් එය විනය අටුවාවේ විස්තර කොට තිබේ.

පළමු රහත් හැට නම අමතා කළ අවවාදය අනුව දිශා අනු දිශාවන්හි දහම් චාරිකාවේ යෙදුණු භික්ෂූන් වහන්සේලාගේ අනුශාසනාවෙන් ඔදවැඩී ගිය සිත් ඇති අය මහණ උපසම්පදා කරවා ගැනීම සඳහා බුදුරදුන් වෙතම පැමිණ වීමට සිදුවිය. එය පැවිද්ද අපේක්ෂා කරන්නාගේත් දහම් චාරිකාවේ නිරත භික්ෂූන් වහන්සේගේත් වෙහෙස පිණිස හේතු විය. එබැවින් නව පැවිදි උපසම්පදා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමට සිදු විය.

එහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ''මහණෙනි, ඔබ දැන් ඒ ඒ දිශාවල ඒ ඒ ජනපදවල ම පැවිදි කරන්න. උපසම්පදා කරන්න'' යනුවෙන් බුදුරදුන් සතුව පැවැති බලය භික්ෂූන් වෙත පවරා දුන්හ. එහිදී ඊට අදාළ ක්‍රමවේදය පිළිබඳ පැහැදිලි කිරීමක් ද සිදු කොට තිබේ. එනම් පළමුව කෙසේ රැවුලු බහා කසාවත් හන්දවා තනිපට සිවුර ඒකාංශ කරවා භික්ෂූන් පා වන්දවා උක්කුටිකයෙන් සිදුවා ඇඳිලි බන්දවා තිසරණය තුන්වරක් කියවීමෙන් මේ පැවිදි උපසම්පදාව සිද්ධ වේ යනුවෙන් දේශනා කොට තිසරණ ගමනයෙන් පැවිද්දත් උපසම්පදාවත් අනුදැන වදාළහ. රාධ බමුණා උපසම්පදා කරවීම සඳහා ඤත්ති චතුත්ථකම්ම උපසම්පදා ක්‍රමය අනුදැන වදාරණ තෙක්ම එම සරණාගමන උපසම්පදා ක්‍රමය භාවිත විය.

දායාද ඉල්ලමින් බුදුරදුන් වෙත පැමිණි රාහුල කුමරු පැවිදි කරන්නැයි සැරියුත් හිමියන්ට අනුදත් අවස්ථාවේ, ''ස්වාමීනි, රාහුල කුමරු පැවිදි කරන්නේ කෙසේදැයි'' විමසීය. එහි දී කෙස් රැවුල් බහා, කසාවත් හන්දවා, තනිපට සිවුර ඒකාංශ කරවා භික්ෂූන්ගේ පා වන්දවා උක්කුටිකයෙන් හිඳුවා ඇඳිලි බන්දවා තෙවරක් තිසරණය කියවන්නැයි වදාළහ. එය සාමණේර පැවිද්දේ ආරම්භය යි. පසුකාලීනව සාමණේර භික්ෂූන් හික්මවීමට සාමණේර දස සීලය, සේඛියා ආදී ශික්ෂා පද මෙන් ම ආචාර්ය උපාධ්‍යාය සම්මුතිය ආදී වත් පිළිවෙත් ද අනුදූන වදාරා තිබේ.

භික්ෂුණී ශාසනය

භික්ෂු සංස්ථාව ආරම්භ කිරීමේදී පස්වග තවුසන් සොයා ගොස් ඔවුන්ට ධර්මයෙන් සංග්‍රහ කළ බුදුපියාණන් පැවිද්ද හා උපසම්පාව ඉල්ලූ ඔවුන්ට එක්වරම එය ලබාදුන්හ. එහෙත් හිසමුඩු කොට කසාවත් හැඳ පොරවාගෙන කාන්තා පැවිද්ද ඉල්ලා සිටි භික්ෂුණීන්ට එය ලබාගත හැකිවූයේ විශාල පරිශ්‍රමයකින් පසුවය. එහිදී ආනන්ද හිමියන්ගේ මැදිහත්වීම

ඉතා ඉහළ ය. අෂ්ට ගරුධර්මවලට යටත්ව භික්ෂුණී ශාසනය ආරම්භ කිරීමේදී සමකාලීන සමාජය තුළ කාන්තාව සම්බන්ධයෙන් පැවති ආකල්පය බලපාන්නට ඇත. (අංගුත්තර නිකායේ අට්ඨක නිපාතයේ පෙත්තමී සූත්‍රයේ භික්ෂුණී ශාසනයේ ආරම්භය පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් වේ).

විහාරාරාම පිළිගැනීම

මුල් කාලයේ බෞද්ධ භික්ෂු සංඝයා අවවාදයෙන් ම පමණක් හික්මුණු පිරිසකි. බුදුරදුන් භික්ෂු ශාසනය ආරම්භ කිරීමේ දී සමකාලීන පැවිදි සම්ප්‍රදායයන් ද සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රතික්ෂේප නොකළහ. හිස මුඩු කිරීම, පිණ්ඩපාතයෙන් යැපීම, සංචාරක ජීවිතය, රුක්මුල් සෙනසුන් හි වාසය කිරීම වැනි අංග බෞද්ධ භික්ෂු සංඝයා විසින් ද අනුගමනය කිරීමෙන් ඒ බව සනාථ වේ.

බුද්ධ ශාසනයේ පළමු ආරාම පූජාව සිදුවූයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පළමුවරට රජගහනුවරට වැඩි අවස්ථාවේ දී ය. එදින බිම්බිසාර රජතුමා තම රජ උයන වූ වේළුවනය බුද්ධ ප්‍රමුඛ සංඝරත්නයට පූජා කළේ ය. එදිනම ''**අනුජාමි භික්ඛවෙ ආරාමං**'' යනුවෙන් භික්ෂූන් වහන්සේලාට ආරාම පූජාව අනුදැන වදාළ බව මහාවග්ග පාලියේ මහා ඛන්ධකයේ සඳහන් වේ. බිම්බිසාර රජතුමා සිදුකළේ බුද්ධ ප්‍රමුඛ භික්ෂු සංඝයාගේ වාසය සඳහා භූමිය පූජා කිරීමයි. 'ආරාම' යන්නෙන් කියැවෙන්නේ ද එවැනි උද්‍යාන පිළිබඳ ව ය. විහාර ගොඩනැගිලි පූජා කිරීම සහ ඒ පිළිබඳ අනුමැතිය ලැබෙන්නේ තවත් කල් ගතවීමෙන් පසුවය. ඒ පිළිබඳ පළමු පුවත සඳහන් වන්නේ චුල්ලවග්ග පාලියේ සේනාසනක්ඛන්ධකයේ ය. එහි සඳහන් වන පරිදි, දිනක් රජගහ නුවර සිටුතුමා කිසියම් කටයුත්තක් සඳහා ගමන් කරන විට පිදුරු ගොඩවල්වලින්, කුඹල්හල්වලින්, රුක්මුල් සෙනසුන්වලින් බැහැරට වඩින භික්ෂූන් වහන්සේලා දුටුවේය. දැක ඔබවහන්සේලාට ස්ථිර ආරාම සාදා පූජා කළහොත් පිළිගන්නේ දැයි විමසීය. එවැන්නක් බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුදැන නැති බව භික්ෂූන්ගේ පිළිතුර විය. එසේ නම් බුදුරදුන්ගෙන් විමසා කියන්නැයි කී සිටුතුමා තම කාර්යය සඳහා පිටත්වීය. වෙනත් දිනක බුදුරදුන් හමු වූ භික්ෂූන් වහන්සේලා ඒ පිළිබඳ විමසා සිටියහ. එහි දී බුදුරදුන් විසින් භික්ෂූන්ට නිවාස වර්ග පහක් කැපයැයි අනුදැන වදාළහ. එනම් විහාර, අඩ්ඪයෝග, පාසාද හම්මිය හා ගුහා යනුයි. මෙහි සඳහන් විහාර යනු දැව හා කොළ අතුවලින් සැකසුණු පර්ණශාලා හෙවත් පන්සල් නමින් හැඳින්වුණු කුටි විශේෂයකි. අඩ්ඪයෝග යනු ගුරුළු පක්ෂියෙකුගේ ආකාරයට තනන ලද විහාරයකට වඩා විශාල වූ ප්‍රාසාදයකට වඩා කුඩා ඉදි කිරීමකි. පසාද යනු විශාල මහල් ගොඩනැගිලිය.

හම්මිය යනු ඉහළ මහලේ කූඨාගාරයක් සහිත ගොඩනැගිල්ලකි. ගුහා යනු ස්වභාවික ගුහා හෝ කෘතිම වශයෙන් තනන ලද ගුහාය.

විනය නීති පැනවීම.

භික්ෂු ශාසනය ආරම්භ කළ යුගයේ එයට ඇතුළත් වූ බොහෝ දෙනා නිර්වාණාවබෝධය පිණිස ම මහණ උපසම්පදාව ලැබුවෝ වූහ. බුදුරදුන් විසින් එක් වේලක් වැළඳීමේ ආනිශංස පැහැදිලි කළ කල්හි භික්ෂූහු ද ඒ අනුව හික්මුණහ. මුල්

කාලයේ භික්ෂූන් වහන්සේ හික්මීම සඳහා ඕවාද ප්‍රාතිමෝක්ෂය මගින් උපදෙස් දුන්හ. එනම් ඛන්තී පරමං තපො ... යනා දී ලෙස කියැවෙන්නේ ''ඉවසීම උතුම් තපසයි. නිවන සියල්ලට වඩා උතුම් යැයි බුදුවරු වදාළහ යනුවෙනි. පර ඝාතනය, පර විහෙඨනය ඇති තැන මහණකමෙක් ද නැත. සියලු පව් නොකළ යුතු ය. කුසල් වැඩිදියුණු කළ යුතු ය. සිත පිරිසිදු කළ යුතු ය. අනුනට උපවාද නොකිරීම ද, අනුන් ගුණ නොනැසීම ද ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරය ද භෝජනයේ පමණ දැනීම ද, විවේක සේනාසනයෙහි ඇලුම් කිරීම ද, සමාධිය වැඩීමද බුදුරදුන්ගේ අනුශාසනය වේ'' එවැනි අවවාද මාත්‍රයකින් හික්මුණු භික්ෂූන් වහන්සේලා ඉතා කුඩා වරදෙහි පවා බිය දක්නා සුළුව තිදොර සංවර කරගෙන සිව් පසයෙහි යථාලාභ සන්තුෂ්ඨියෙන් කටයුතු කළ නිසා තත්කාලීන භික්ෂු සමාජය ඉතා ප්‍රසන්න වූ බව බුදුරදුන් විසින් පසු කලෙක දී "මුල් කාලීන භික්ෂූන් තමාගේ සිත් සතුටු කරවූයේ යැයි" ප්‍රකාශ කිරීමෙන් සනාථ වේ.

එසේ වුවත් එම තත්ත්වය දිගටම නොපැවතුණි. බුද්ධත්වයෙන් මුල් විසිවස ඉක්ම ගිය පසු විනය නීති පැනවීම ඇරඹිණ. එතැන් සිට සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණය දක්වාම නීති පැනවීම, අනුනිතී පැනවීම, නීති අහෝසි කිරීම, සංශෝධනය කිරීම සිදු වී තිබේ. සාරිපුත්ත හිමියන් විනය නීති පනවන්නයැයි ආරාධනා කළ අවස්ථාවේ ආසවට්ඨානිය ධර්ම ශාසනය තුළ පහළවන තෙක් විනය නීති නොපනවන බව දේශනා කොට ඇත. ඒ අනුව සනාථ වන්නේ ශාසනය තුළ අර්බුද පහළ වු අවස්ථාවන්හිදී ඒවා නිරාකරණය කර ගැනීම උදෙසා විනය නීති පැනවූ බවයි. එලෙස නීති පැනවීමට හේතු වූ කරුණු පිළිබඳ ව ද විනය මූලාශ්‍රවල සඳහන් වී තිබේ. පාරාජික පාළියෙහි

1. **සසුනෙහි පැවිද්දෙන් බොහෝ කල්ගෙවූ භික්ෂූන් බහුලවීම.**
2. **සසුනෙහි භික්ෂු පිරිස බහුල වීම.**
3. **භික්ෂූන්ට ලැබෙන ලාබ සත්කාර බහුලවීම**
4. **භික්ෂූන් අතර උගතුන් බහුලවීම.**

යන හේතු සාධක නිසා විනය නීති පැනවූ බව සඳහන් වී තිබේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මෙබදු දුරදක්නාසුලු ක්‍රියාමාර්ග සම්බුද්ධ ශාසනය වඩාත් ආලෝකමත් කිරීමට මෙන්ම බොහෝ කලක් පැවතීමට ද හේතු විය. මෙම කරුණු පරිශීලනය කිරීමෙන් එම ස්වභාවය මැනවින් වටහාගත හැකි ය.

පැවරුම

01. බුද්ධත්වයෙන් පසු සිදු වූ ශාසනික ව්‍යාප්තිය හා අදාළ සිදුවීම් පියවරෙන් පියවර ගොනුකොට පෙන්වා දෙන්න.